

> Retouradres

ONGERUBRICEERD / GEEN MERKING

Algemene Rekenkamer
t.a.v. Drs. P.J. Duisenberg, President
Lange Voorhout 8
2514 ED Den Haag

Onze referentie

Min-BuZa.2023.17801-30

Datum 14 september 2023
Betreft Bestuurlijke reactie concept rapport Resultaten tellen

Geachte heer Duisenberg, beste Pieter,

Bij brief van 23 augustus heeft u mij het concept-rapport "Resultaten tellen" doen toekomen, waarvoor hartelijk dank. Graag wil ik u feliciteren met uw benoeming als President van de Algemene Rekenkamer.

U heeft de afgelopen twee jaar met alle betrokkenen nauw samengewerkt om de uitvoering van mijn beleid voor de toegang tot drinkwater, sanitatie en hygiëne (WASH) te onderzoeken. Dit beleid is gebaseerd op de duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties (SDG's). Uw observaties zijn waardevol voor de verdere verbetering van de beleidsuitvoering. Graag maak ik gebruik van de geboden gelegenheid om te reageren op de conclusies en aanbevelingen.

Onvoldoende uitwerking van beleid leidt tot problemen in de uitvoering

U baseert deze hoofdconclusie op het feit dat er geen onderliggend plan is hoe 30 miljoen mensen duurzaam toegang te geven tot schoon drinkwater en 50 miljoen tot sanitatie (de 30/50 doelstelling) en er geen richtlijn is voor prioritering van de zes beleidsuitgangspunten van de WASH-strategie (Kamerstuk 32605 nr. 193). U beveelt aan om verder uit te werken hoe de duurzaamheid van de resultaten te waarborgen, inclusief het opstellen van een adequate exit strategie.

Ik constateer dat u positief bent over de WASH-strategie. Tegelijkertijd herken ik de spanning die u signaleert tussen de verschillende beleidsuitgangspunten ervan (duurzaamheid, inclusie, klimaatadaptatie, etc.). In de praktijk leidt dat soms tot lastige keuzes en ik span mij in voor bevredigende en op maat gemaakte oplossingen. Van uitvoerders vraag ik om context-specifiek prioriteiten te stellen, mede afgestemd met de ambassades en de overheid ter plaatse. Planning en afstemming over te bereiken resultaten tussen departement en ambassades vindt plaats in de meerjarenlandenstrategieën en de jaarplannen.

Duurzaamheid van resultaten

Ik ben het met u eens dat meer aandacht nodig is om te zorgen dat resultaten ook daadwerkelijk beklijven en onderschrijf dat het een gemiste kans is als de doelgroepen, en in het bijzonder kwetsbare groepen, slechts tijdelijk toegang

krijgen tot WASH. Betere planning en monitoring vanuit Nederland, zoals u voorstelt, kunnen hieraan bijdragen, maar vormen altijd slechts een deel van de oplossing. Het bewerkstelligen van blijvende toegang tot WASH is complex omdat dit afhankelijk is van een veelheid aan factoren en actoren. Over een aantal hiervan heb ik controle; op andere heb ik in meer of mindere mate invloed, bijvoorbeeld via versterking van nationaal WASH-sectorbeleid in programmalanden.

Het is belangrijk om landen in staat te stellen om zelf te voorzien in duurzame WASH-dienstverlening. Dit vraagt om coherentie van inspanningen ter plaatse en eigenaarschap van de programmalanden. Ik teken daarbij aan dat in land-specifieke programma's rekening wordt gehouden met de lokale context, de institutionele capaciteit en de potentiële rol van de private sector, en zo een afweging wordt gemaakt tussen de armoedefocus en duurzaamheid. De beste exit-strategie voor duurzaamheid is ervoor te zorgen dat de inspanningen worden ingebed in de situatie ter plekke. Hieraan wordt uitvoering gegeven door nauwe samenwerking met overheden in programmalanden.

Ik benadruk bij elke partner het belang van duurzaamheid van de inspanningen en pas waar mogelijk de duurzaamheidsclausule in overeenkomsten toe. Met Nederlandse financiering wordt nu ook gewerkt aan de ontwikkeling van duurzaamheidschecks op WASH-sectorniveau, die kunnen worden omschreven als een 'audit' van het 'WASH-systeem' vanuit de gedachte dat duurzaamheid kan worden bereikt met betere 'governance', professionele dienstverleners en goede monitoringssystemen. Op den duur komt dit de duurzaamheid van alle Nederlandse inspanningen in de programmalanden ten goede.

Politieke steun voor blijvende toegang tot WASH op het hoogste niveau is onontbeerlijk. Ik heb mij daarom in het kader van de VN 2023 Water conferentie gecommitteerd om samen met een aantal partners te werken aan 'Presidential Compacts' voor WASH. Elf landen, waaronder Ghana en Ethiopië, hebben zich aan dit initiatief verbonden. Meer landen volgen.

De verantwoordingsinformatie komt niet altijd goed tot stand en geeft geen volledig en betrouwbaar beeld van de resultaten

U komt tot deze conclusie omdat u oordeelt dat de indicatoren de resultaten slechts beperkt weergeven en niet laten zien in hoeverre is voldaan aan de beleidsuitgangspunten. U bent ook van mening dat de informatie over de indicatoren niet altijd goed tot stand komt. U beveelt aan om doelen van het beleid en indicatoren beter met elkaar in overeenstemming te brengen en uitvoerders te betrekken en heldere afspraken te maken.

Ik ondersteun de conclusie dat de twee indicatoren slechts een beperkt beeld geven van de volledige beleidsinzet en resultaatbereiking op WASH. In het WASH resultatenraamwerk zijn ook andere indicatoren opgenomen, zoals ook te vinden op de resultatenwebsite voor ontwikkelingssamenwerking¹. Indicatoren vertellen niet het hele verhaal, maar zijn een vertrekpunt om resultaten te kunnen beoordelen in hun context, aangevuld met studies en evaluaties. Ik onderschrijf

¹ [Home - OS Portaal 2022 | \(nlontwikkelingssamenwerking.nl\)](#)

het belang om de resultatenkaders en indicatoren wanneer nodig aan te scherpen en daarom werk ik op dit moment aan de afronding van een nieuw resultatenraamwerk voor water. Het raamwerk biedt nu ook meer ruimte voor kwalitatieve meting. Het concept-raamwerk en de nieuwe methodologische notities zijn met verschillende partners besproken. Ik ben met u van mening dat de methodologische notities verschil van interpretatie niet uitsluiten en dat heldere afspraken met uitvoerders over het gebruik van de indicatoren essentieel zijn. De methodologische notities en het gebruik ervan in de beleidsdialog zullen worden doorontwikkeld.

Daarbij is er geen 'one size fits all'. Uitvoerders hebben met verschillende donoren te maken. Te directe voorschriften kunnen uitvoerders in de problemen brengen wanneer verschillende partners hun rapportage-eisen opstapelen. Vanuit doelmatigheidsoogpunt is het daarom zinvol om rapportagevoorschriften niet te eng te formuleren en waar mogelijk aan te sluiten bij andere donoren. Ook wordt aangesloten bij de SDG-indicatoren.

De minister heeft onvoldoende gedaan met lessen uit eerder onderzoek bij het herzien van beleid

U gaat in op het belang van leren en constateert dat weinig is gebeurd met de aanbevelingen uit het AR rapport uit 2008. Ik onderschrijf dit belang en wil daar maximaal ruimte voor bieden ter verbetering van beleid.

Ik deel uw conclusie dat er weinig is gebeurd met het rapport uit 2008 niet. In 2012 heeft ook de directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB) het Nederlandse beleid voor WASH geëvalueerd. Uit deze twee studies zijn de belangrijkste lessen en onderliggende dilemma's opgepakt, vooral op het gebied van duurzaamheid. Ik maak gebruik van de beschikbare Nederlandse en internationale kennis en expertise op het gebied van WASH om kennisopbouw in landen zelf te faciliteren. In de WASH-strategie en in de WASH-programma's heeft geïntegreerd waterbeheer meer aandacht gekregen.

U merkt terecht op dat het WASH beleid sinds 2012 niet is geëvalueerd. In principe moet elk beleidsterrein periodiek, maximaal na 7 jaar, opnieuw geëvalueerd worden. Het WASH beleid is integraal onderdeel van de evaluatie die de IOB eind 2022 gestart is naar 'Coherence of Dutch policy and effects on food security, water and climate in developing countries'. Voorts zal WASH volgens de Strategische Evaluatie Agenda uitgebreid worden geëvalueerd in 2024/2025.

Tenslotte: ik wil de door u gedane aanbevelingen binnen DGIS als leerpunten mee nemen naar de andere thema's van het ontwikkelingsbeleid. Hiertoe wordt op korte termijn een workshop georganiseerd voor betrokken medewerkers. Ik ben u erkentelijk als u hieraan wilt deelnemen, met de directie Internationaal Onderzoek en Beleidsevaluatie (IOB).

Hoogachtend,

Liesje Schreinemacher
Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking